

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Корінної Надії Миколаївни на тему «Правове регулювання
сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Питання наповнення бюджетів завжди було актуальним для України, а в умовах збройної агресії належна, своєчасна та в повному обсязі сплата до бюджетів відповідних платежів є вкрай важливою. Адвокатська діяльність як і будь-яка діяльність приносить дохід, який підлягає оподаткуванню. Існують особливості оподаткування адвокатської діяльності, яка може здійснюватися індивідуально, або в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання. У суспільстві обговорюються питання реформи адвокатури, необхідності наближення законодавства, що стосуються адвокатської діяльності, у тому числі і щодо оподаткування доходів від її здійснення, до законодавства ЄС. Представники науки присвячують свої праці проблемним питанням такої реформи. Юристи-фінансисти розглядають її через призму удосконалення податкового законодавства щодо оподаткування доходів від адвокатської діяльності. Обрання Україною євроінтеграційного курсу вказує на необхідність вивчення досвіду зарубіжних держав з цього приводу, досягнень вітчизняних та зарубіжних вчених та розробки пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання сплати платежів із доходів від адвокатської діяльності. Отже, як Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», що визначає правові засади здійснення адвокатської діяльності в Україні, так податкове законодавство потребують удосконалення. Зазначене переконує у необхідності проведення відповідного дослідження та актуальності теми дисертації.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення зі змістом дослідження дозволило констатувати належну ступінь обґрунтованості наукових положень і рекомендацій, що містить дисертація, їх достовірність,

відповідність встановленим вимогам. Для забезпечення досягнення обраної мети, у роботі вдало та поступово вирішені поставлені авторкою завдання. Дисертантка забезпечила на належному рівні дослідження питань правового регулювання сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності з урахуванням як сучасних розробок юридичної науки так і правозастосовної практики.

Достовірність висновків, зроблених у дисертаційній роботі Н.М. Корінною, обумовлена дослідженням законодавства України та інших держав, всебічним аналізом наукової літератури, у тому числі і зарубіжної та вірно обраною методологічною основою дослідження. Використання у роботі різноманітних наукових методів дослідження, зокрема порівняльно-правового, правового моделювання, діалектичного, формально-юридичного, аналізу та синтезу та інших дало змогу досягти всебічності та повноти аналізу поставлених питань, а опрацювання відповідного масиву наукової літератури, нормативного матеріалу вплинуло на досягнення одержаного результату. При цьому враховані праці не лише представників науки фінансового та податкового права, а й інших вчених, які досліджували питання адміністративно-правового регулювання адвокатської діяльності, відповідальності адвокатів тощо. Кількість та якість використаних джерел, глибокий їх аналіз також забезпечили достатній рівень достовірності й обґрунтованості висновків і рекомендацій, що містить дисертаційна робота.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Новизна дослідження конкретизується у найважливіших положеннях, висновках і пропозиціях, що містить дисертаційна робота. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд нових положень і висновків, що характеризуються науковою значимістю, теоретичною та практичною цінністю, запропонованих особисто дисертанткою, частину з них – удосконалено, інші – набули подальшого розвитку. Ведучи мову про наукову новизну основних положень, висновків і рекомендацій, варто зазначити, що у роботі порушені недостатньо розроблені наукові та практичні завдання,

розв'язання яких дозволило отримати цікаві нові результати теоретичного та практичного характеру.

Схвалення заслуговують більшість положень наукової новизни, які виносяться на захист. Наукова новизна пронизує всю роботу, а тому варто зупинитися на її окремих розділах.

У першому розділі дисертації подано генезу правового регулювання сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності на території України. Звертаючись до поняття «адвокатська діяльність», авторка приділяє увагу нормативно-правовим актам в яких вживався і вживається такий термін, розглядає ознаки адвокатської діяльності та звертається до терміну «правнича допомога», аналіз якого дозволив запропонувати відповідні зміни до законодавства України, зокрема до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. та Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 р. (с. 20), інших нормативно-правових актів (с. 54). Ці пропозиції є слушними. Приділяючи особливу увагу саме тлумаченню поняття «адвокатська діяльність», що наявне у наукових публікаціях, дисертаційних дослідженнях дисертантка пропонує власне його визначення (с. 24), яке варто підтримати. Дослідження видів платежів з доходів від адвокатської діяльності на території України, особливостей їх формування, правового закріплення, починаючи з 1917 року, звернення до словників щодо тлумачення терміну «дохід» та визначення у нормативних актах даного поняття і характеристика його ознак (підрозділ 1.2) дозволили авторці сформулювати визначення поняття «доходи від адвокатської діяльності – це сума коштів отримана адвокатом, за здійснення ним адвокатської діяльності у будь-якій дозволеній законодавством формі та за надання інших послуг передбачених у статутних документах, в межах звітного періоду, що підлягає оподаткуванню та вирахуванню інших обов'язкових платежів» (с. 42 – 43), а також запропонувати класифікацію доходів від заняття адвокатською діяльністю залежно від: джерела надходження; часу отримання; виду діяльності з якої вони отримані (с.43), що заслуговують на схвалення. Аналізуючи поняття «фонди коштів», види фондів коштів, їх класифікацію тощо, дисертантка формулює авторське

визначення поняття «публічні обов'язкові платежі» (с. 50), відносить до таких платежів, які сплачують адвокати, податки, збори, у тому числі військовий збір, ЄСВ, щорічні внески адвокатів на забезпечення реалізації функцій адвокатського самоврядування (с. 50). З огляду на важливість розуміння платежів, які сплачують адвокати, заслуговують на підтримку і пропоновані дисертанткою: 1) визначення поняття «платежі з доходів від адвокатської діяльності – це публічні обов'язкові платежі та платежі, що пов'язані з організацією та забезпеченням адвокатської діяльності, що сплачуються з доходів від адвокатської діяльності до відповідних централізованих і децентралізованих фондів коштів» (с. 51); 2) класифікація платежів з доходів від адвокатської діяльності залежно від: виду грошового фонду надходження; суб'єкта встановлення платежів; часу сплати; норм встановлення; характеру платежу; призначення платежу (с. 51 – 52). У роботі набуло подальшого розвитку питання визначення поняття «адвокатська діяльність», яке дійсно як пише авторка потребує переосмислення (с. 54).

У другому розділі дисертаційної роботи досить детально досліджено питання сплати платежів з доходів адвоката, який здійснює діяльність індивідуально, особливості їх адміністрування, особливості сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності в організаційних формах адвокатського бюро й адвокатського об'єднання, та вдало проаналізовано норми податкового законодавства, інших нормативно-правових актів, що стосуються досліджуваних питань, правозастосовну практику і зроблено висновки, які можна підтримати. Так, цікавими є думки авторки: 1) про те що «Саме, ефективна фіскальна політика держави щодо оподаткування адвокатської діяльності, удосконалення законодавства у сфері оподаткування, із забезпеченням оптимального прибуткового ефекту оподаткування, але, в той же час, дотримуючись при цьому інтересів платників податків – адвокатів, зменшення податкового тиску на них, дозволить вивести доходи тисяч адвокатів з тіні і додатково наповнити місцеві бюджети, а також утримає від зростання вартості послуг адвокатів» (с. 63); 2) стосовно надання права «адвокату, який здійснює індивідуальну адвокатську діяльність, – самозайнятій

особі, яка провадить незалежну професійну діяльність, перебувати на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності, без повторного взяття на облік, без створення додаткового суб'єкта «фізична особа – підприємець» із ознаками незалежної професійної діяльності...» (с. 87); 3) щодо внесення певних змін до чинних нормативно-правових актів, зокрема: а) викладення у новій редакції пункту 291.3 статті 291 Податкового кодексу України («291.3. Юридична особа чи фізична особа – підприємець чи самозайнята особа, що здійснює індивідуальну адвокатську діяльність, може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, встановленим цією главою, та реєструється платником єдиного податку в порядку, визначеному цією главою») (с. 87), б) наказів Міністерства фінансів України від 09 грудня 2011 року № 1588 «Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів» та від 24 листопада 2014 року № 1162 «Про затвердження Порядку обліку платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та Положення про реєстр страхування» та ін. (с. 107).

У третьому розділі дисертації, який присвячено зарубіжному досвіду та шляхам удосконалення правового регулювання сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності, дисертантка звертається до публікацій вчених, що досліджували зарубіжний досвід з цих питань та зосереджується на аналізі відповідного законодавства Республіки Хорватія та Республіки Польща. Авторка доречно пропонує, враховуючи зарубіжний досвід, закріпити право на отримання гонорару успіху в законодавстві України – це стимулюватиме адвокатів надавати якісні послуги, і відповідно до бюджету надходитиме більше коштів (с. 141). Дійсно привабливим, як пише дисертантка, може бути «запозичення механізму стимулювання розвитку бізнесу, у тому числі в сфері адвокатської діяльності, із чинного законодавства Республіки Хорватія у частині заохочення діяльності самозайнятої особи, шляхом відповідного звільнення від сплати платежів з доходів такої АД від одного до трьох років за певних обставин...» і наводить ці обставини, які є доречними (с. 143).

Робота містить й інші цікаві висновки та пропозиції, що заслуговують на увагу та підтримку.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Теоретичне значення результатів дисертації підтверджується теоретико-методологічними узагальненнями, новими положеннями, сформульованими авторкою, що винесені на захист, які є важливими для науки фінансового права та зможуть доповнити його доктрину. Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що вони становлять інтерес, і можуть бути використані у: нормотворчій та правозастосовній діяльності; освітньому процесі.

Повнота викладення висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Основні наукові положення, висновки, пропозиції та результати, які містяться у даній науковій роботі, належним чином апробовані та доступні широкому науковому загалу, тобто відображені в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладено у 9 публікаціях, серед яких: 3 – наукові статті, опубліковані у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні; 5 – тези доповідей, що опубліковані за результатами науково-практичних конференцій.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи дослідження Корінної Надії Миколаївни на тему «Правове регулювання сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності», водночас варто вказати на окремі положення роботи, які мають дискусійний характер та можуть стати підґрунтям для наукової дискусії під час захисту і напрямами подальшої розробки даної теми, а також висловити деякі зауваження:

1. У дисертаційній роботі приділено не аби яку увагу публічним фондам коштів і це зрозуміло з огляду на тематику роботи. Але є певні питання, що потребують уточнення, з'ясування позиції авторки. Так, по тексту роботи вживаються словосполучення «публічні фонди коштів», «публічні фонди грошових коштів», «грошовий фонд»; у Вступі зазначається, що «...удосконалено... класифікацію публічних грошових фондів» і в той же час «дістали подальшого розвитку: класифікація публічних фондів коштів» (с. 12). Виникає запитання: чи розмежовує дисертантка ці поняття, чи застосовує їх як

синоніми? Окрім цього, на наш погляд, дискусійним є питання віднесення грошових фондів Національної асоціації адвокатів України до публічних централізованих позабюджетних фондів (с. 22, 63, 161). Хотілося б зрозуміти думку авторки, стосовно того яку класифікацію взято за основу у цьому випадку та які класифікуючі ознаки використано при віднесення цих фондів до такого виду.

2. Складно погодитися з твердженням про те, що адвокатська діяльність не є підприємницькою (с. 146), бо аналіз визначення поняття «підприємницька діяльність», дозволяє констатувати, що адвокатська діяльність має всі ознаки підприємницької діяльності. Отже, цікаво як аргументує дисертантка свою позицію? Чим адвокатська діяльність відрізняється від надання інших послуг, які вважаються підприємницькою діяльністю?

3. Потребує додаткового обґрунтування питання про введення для адвокатів такого обов'язкового платежу як «страхування адвокатської діяльності» (с. 141), адже авторка сама стверджує, що адвокати перевантажені всілякими платежами і мають надмірний тиск на свої доходи, то чи є сенс вводити ще один додатковий платіж. При цьому збагатило б роботу та допомогло додатково обґрунтувати позицію дисертантки вивчення позитивних практик введення такого платежу в інших державах (якщо вони існують), зокрема в державах-членах ЄС, враховуючи необхідність наближення законодавства України до законодавства ЄС.

4. Безумовно, позитивною рисою роботи є дослідження у підрозділі 3.1 зарубіжного досвіду з проблематики, якій присвячено дисертаційну роботу. У той же час не зовсім зрозуміло чому саме було обрано Республіку Хорватію та Республіку Польщу як держави досвід яких вивчався та пропонується застосувати в нашій державі.

5. На сьогодні науковці, як і зазначається у самій роботі, дійсно приділяють достатньо уваги дослідженню проблемних питань адвокатури, адвокатської діяльності, сплати платежів адвокатами тощо. В чому особливість та унікальність вашої дисертації, що відрізняє її від інших наукових робіт?

6. Дисертантка виокремлює такий вид платежу як «публічний обов'язковий платіж» (с. 50), обґрунтовуючи введення цього поняття акцентує увагу на такій ознаці як «публічність». Виникає запитання: в чому особливість пропонованого поняття та навіщо його вводити у теорію фінансового права?

7. Робота не позбавлена певних граматичних та стилістичних помилок, які у певних випадках не дозволяють зрозуміти зміст викладеного матеріалу. Так, складно зрозуміти наступні формулювання, які, на наш погляд, є нелогічними: «...надмірне навантаження на дохідну частину адвокатів ....» (с. 4 Вступ); «...тобто колегіями адвокатів відповідно до чинного законодавства мали сплачуються внески...», «відповідно законодавства» (с. 35). Окрім цього: в неправильному відмінку наведені прізвища вчених (с. 6); йдеться про «об'єкт дисертації» та «предмет дисертації» (с. 8), а доцільно писати про предмет та об'єкт дослідження; вживаються словосполучення «в залежності» (с. 10, 11, 48, 51, 52), «вище зазначених», натомість коректно застосовувати, відповідно, слово «вищезазначених», та словосполучення «залежно від...». У Змісті перший розділ має назву «Гене́за правового регулювання сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності на території України», а на сторінці 16 дещо інша його назва – «Історико-правова гене́за правового регулювання сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності на території України». На сторінці 141 йдеться про Закон України «Про державні закупівлі», у той час як на сьогодні цей закон має назву «Про публічні закупівлі».

Варто зауважити, що висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, а спонукають до подальшої наукової дискусії за темою дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. У цілому дослідження виконано на належному науковому рівні. Очевидним є те, що теоретичні напрацювання, рекомендації, пропозиції та висновки, які містить дисертація, характеризуються єдністю змісту. Поставлена мета дисертаційної роботи досягнута, завдання – виконані. Робота характеризується логічним стилем викладення матеріалу, цілісністю та смисловою завершеністю. Висновки і пропозиції отримали необхідну і достатню теоретичну

аргументацію, є методологічно обґрунтованими, становлять як науковий, так і практичний інтерес.

За змістом і загальною спрямованістю дослідження відповідає обраній спеціальності 081 «Право», робота пройшла належну апробацію.

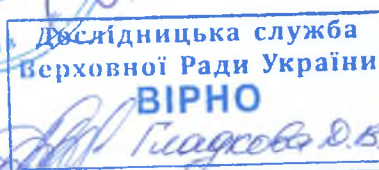
На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Корінної Надії Миколаївни на тему «Правове регулювання сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання – сформулювати науково обґрунтовані висновки та пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства у частині правового регулювання сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності для підвищення ефективності справляння таких платежів в Україні та відповідає вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року (із наступними змінами і доповненнями), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (із наступними змінами і доповненнями), а її авторка – Корінна Надія Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
Керівник Дослідницької служби
Верховної Ради України**

Л. А. Ваолевська

Гладкова Д.В.
Завідуюча організаційного відділу